

Har likestillingspolitikken utspilt sin rolle?

Statsviterkonferansen 2013

Oslo 23. og 24. mai 2013

Hvis likestillingspolitikken har «utspilt sin rolle» er det fordi ...

1. Likestilling er oppnådd?

- Politikk for likestilling (NOU 2012:15)

2. Verktøykassen er tom?

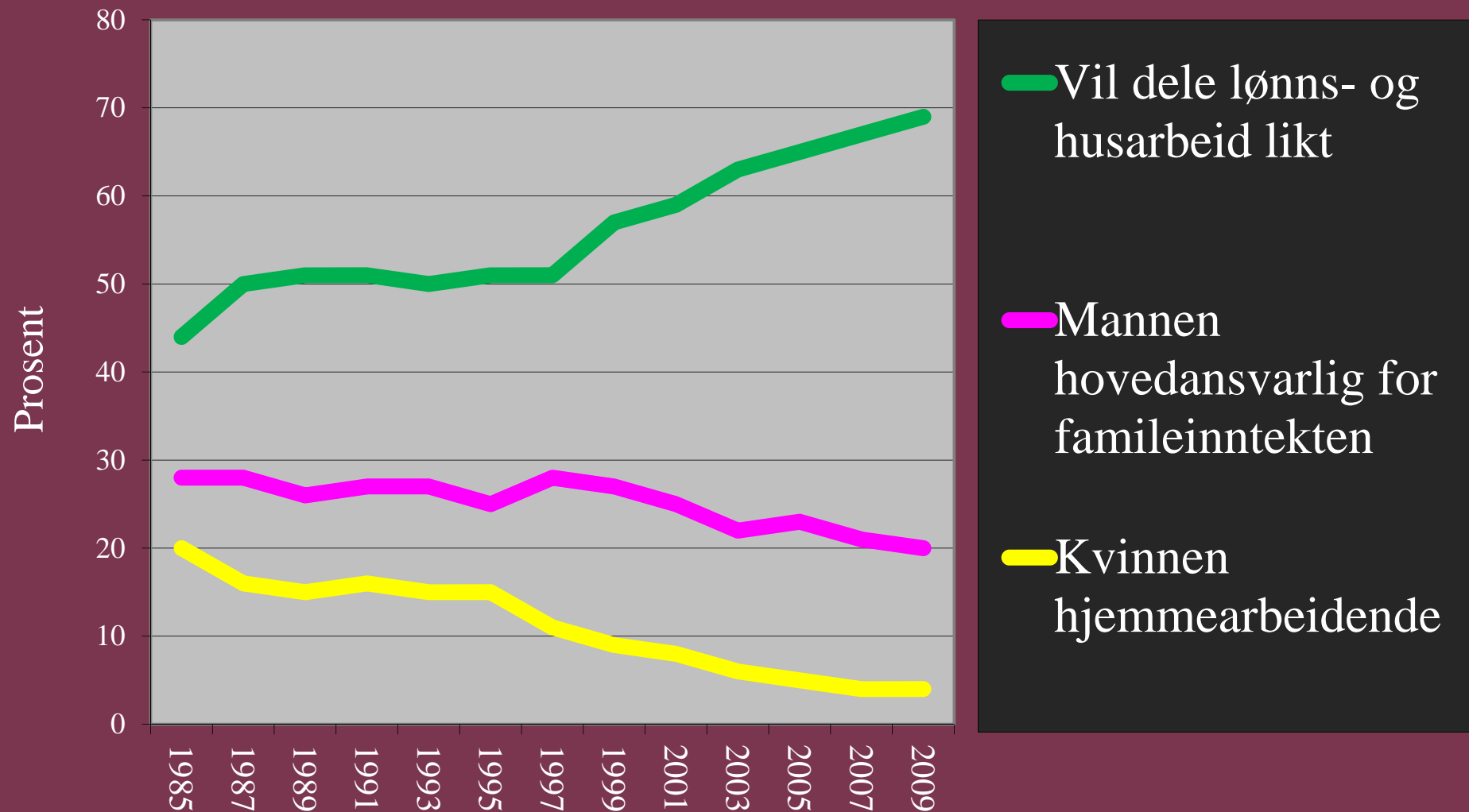
- Politikk for likestilling (NOU 2012:15)
- Struktur for likestilling (NOU 2011:18)

3. Likestillingspolitikken kommer i konflikt med andre mål

- To hellige kyr og veien framover

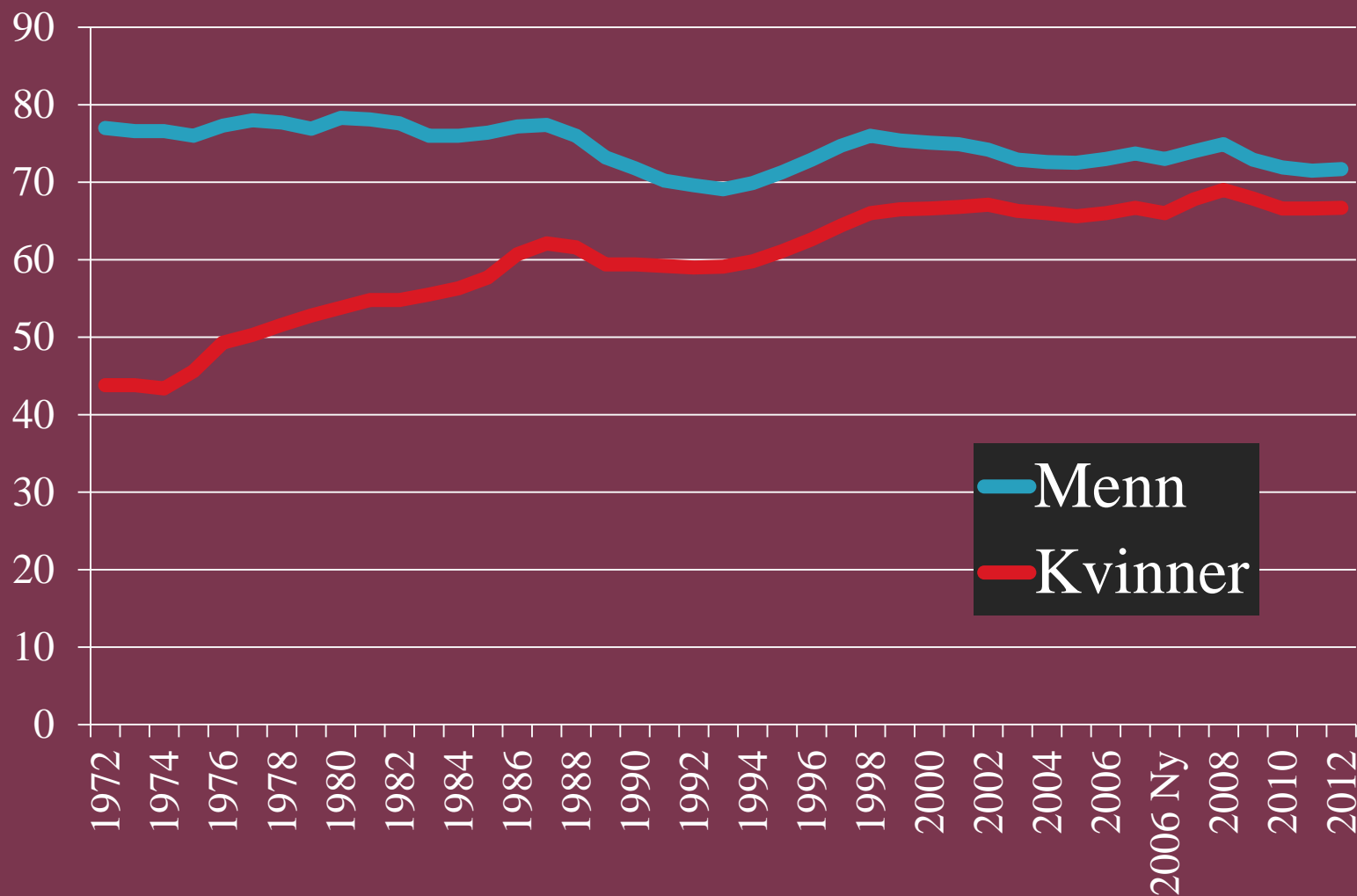
Holdninger til kjønnsroller i familien 1985-2009

Kilde: «Norsk Monitor»

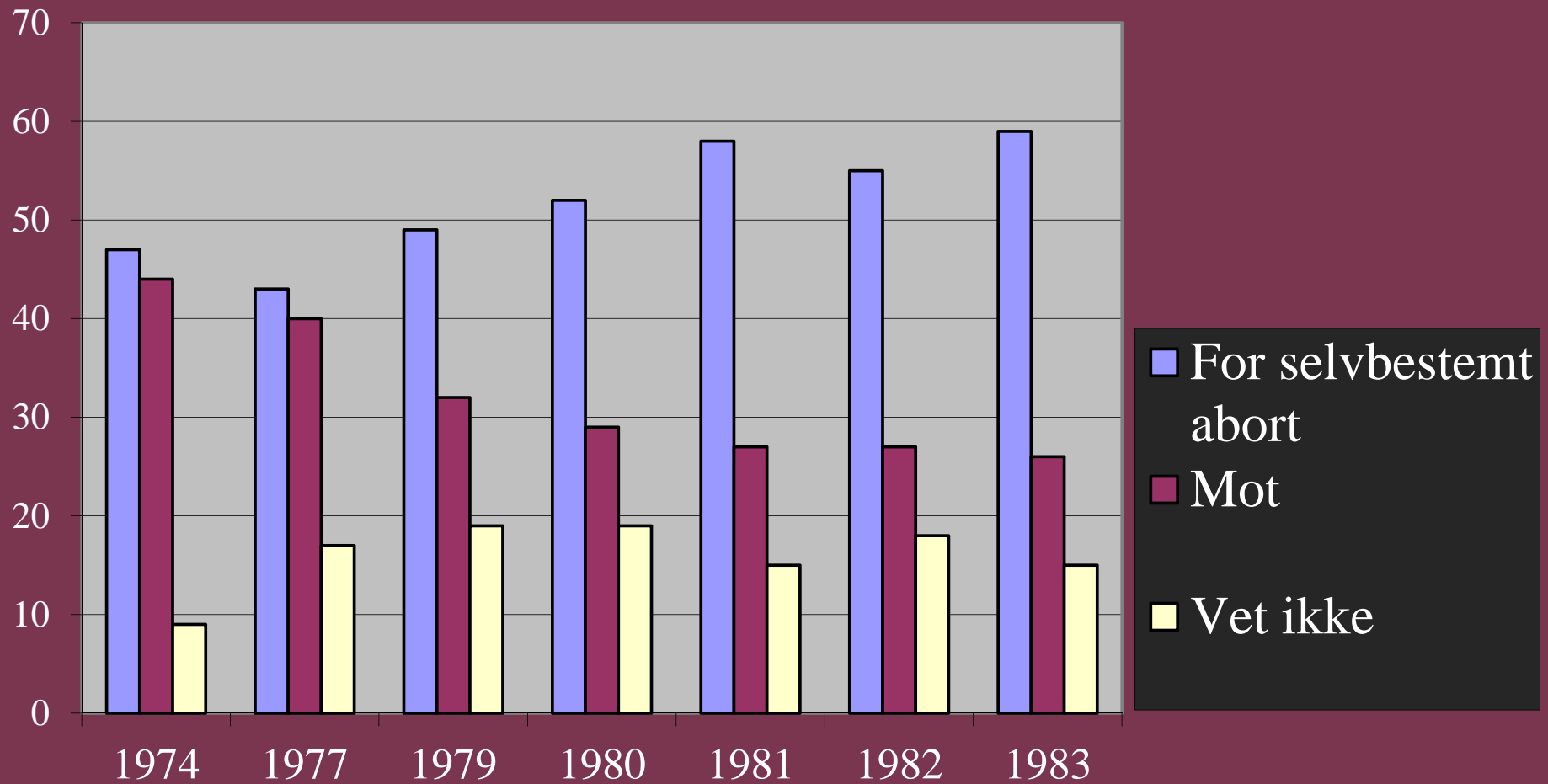
Sysselsatte i andel av befolkningen 15-74 år, for kvinner og menn 1972 til 2012

Kilde: AKU, Statistisk sentralbyrå

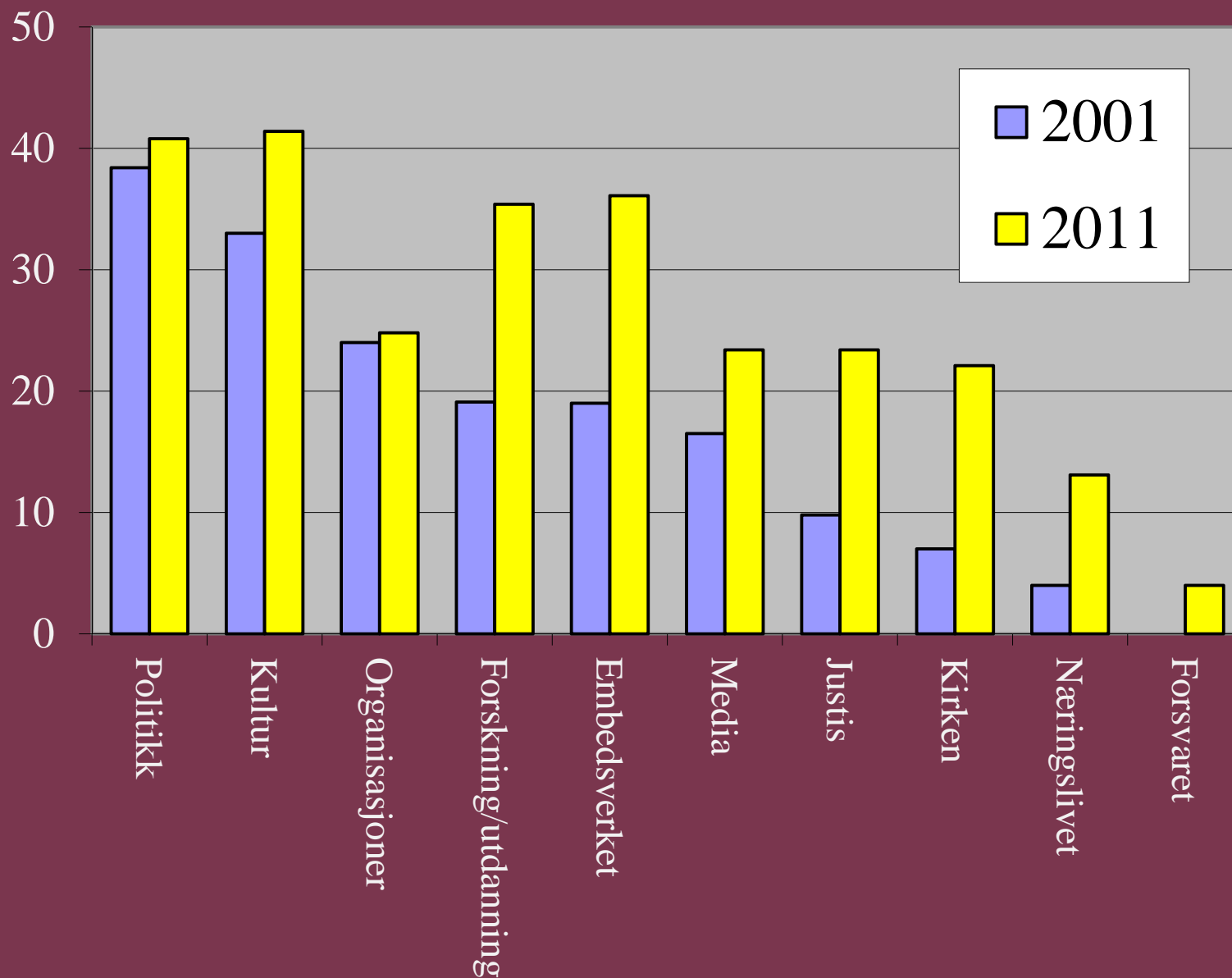
Kontroll over barnefødsler

Holdninger til selvbestemt abort 1974-83

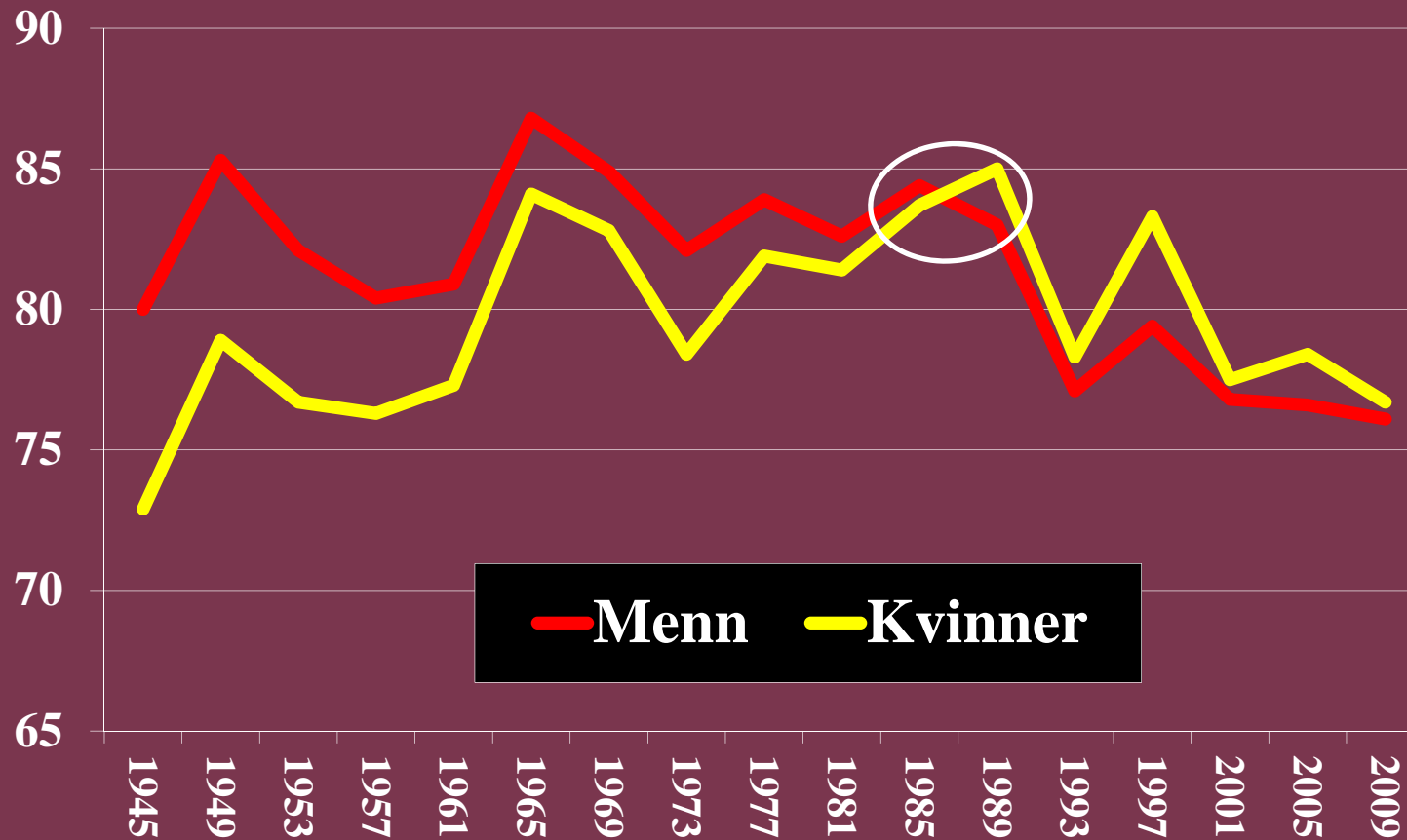
Andel kvinner i sosiale eliter i 2001 og 2011

Kilder: Gulbrandsen et al. (2002), Teigen (2012)

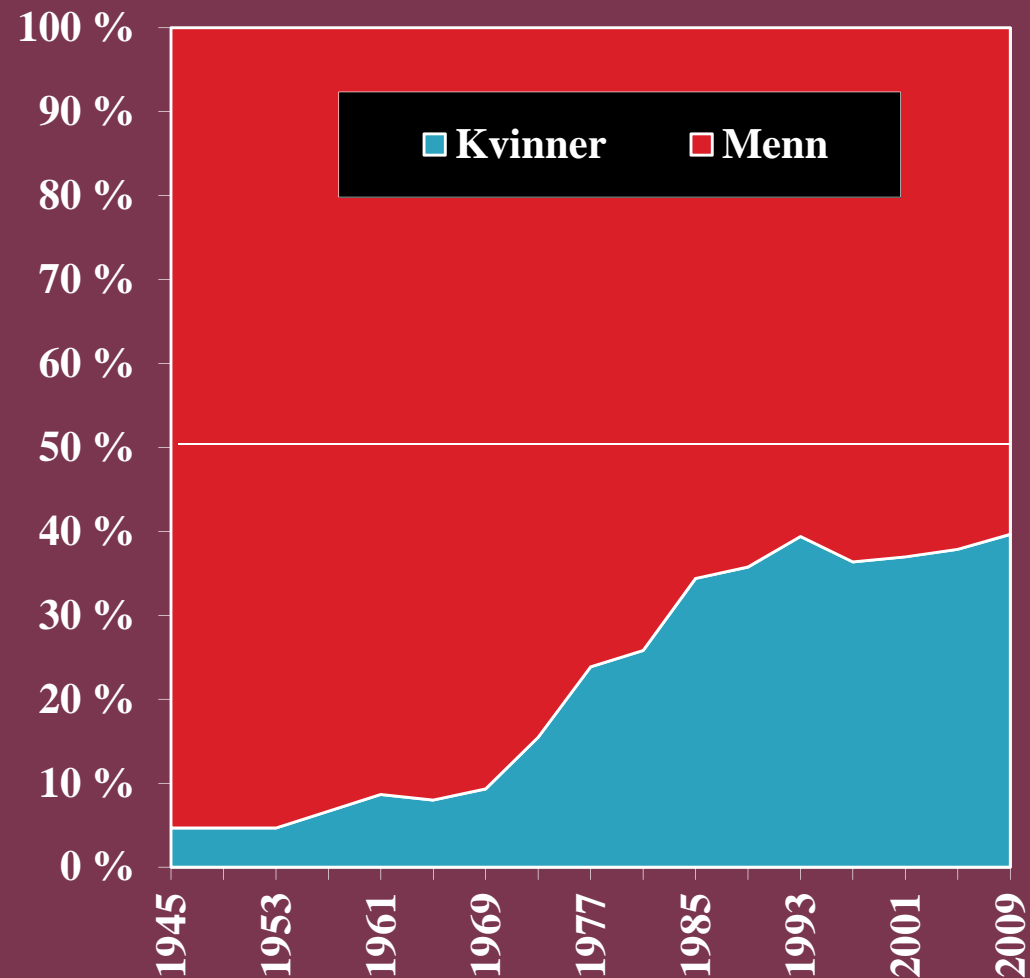
Valgdeltakelse ved stortingsvalg 1945-2009 blant kvinner og menn

Tallene fra og med 1989 er beregnet på grunnlag av generelt frammøte og kjønnsdifferansen registrert i Valgundersøkelsene.

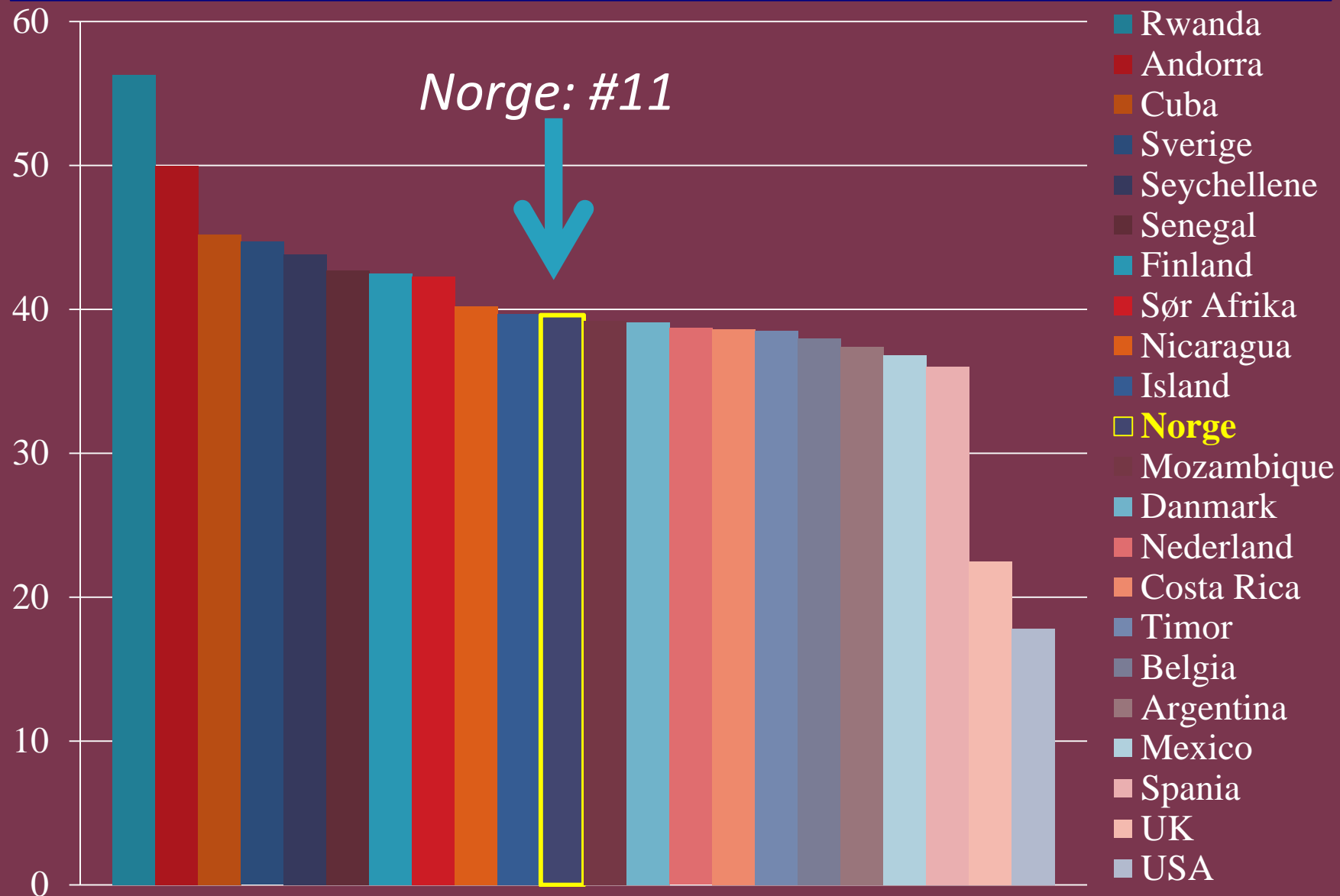

Andel kvinnelige stortingsrepresentanter etter 1945

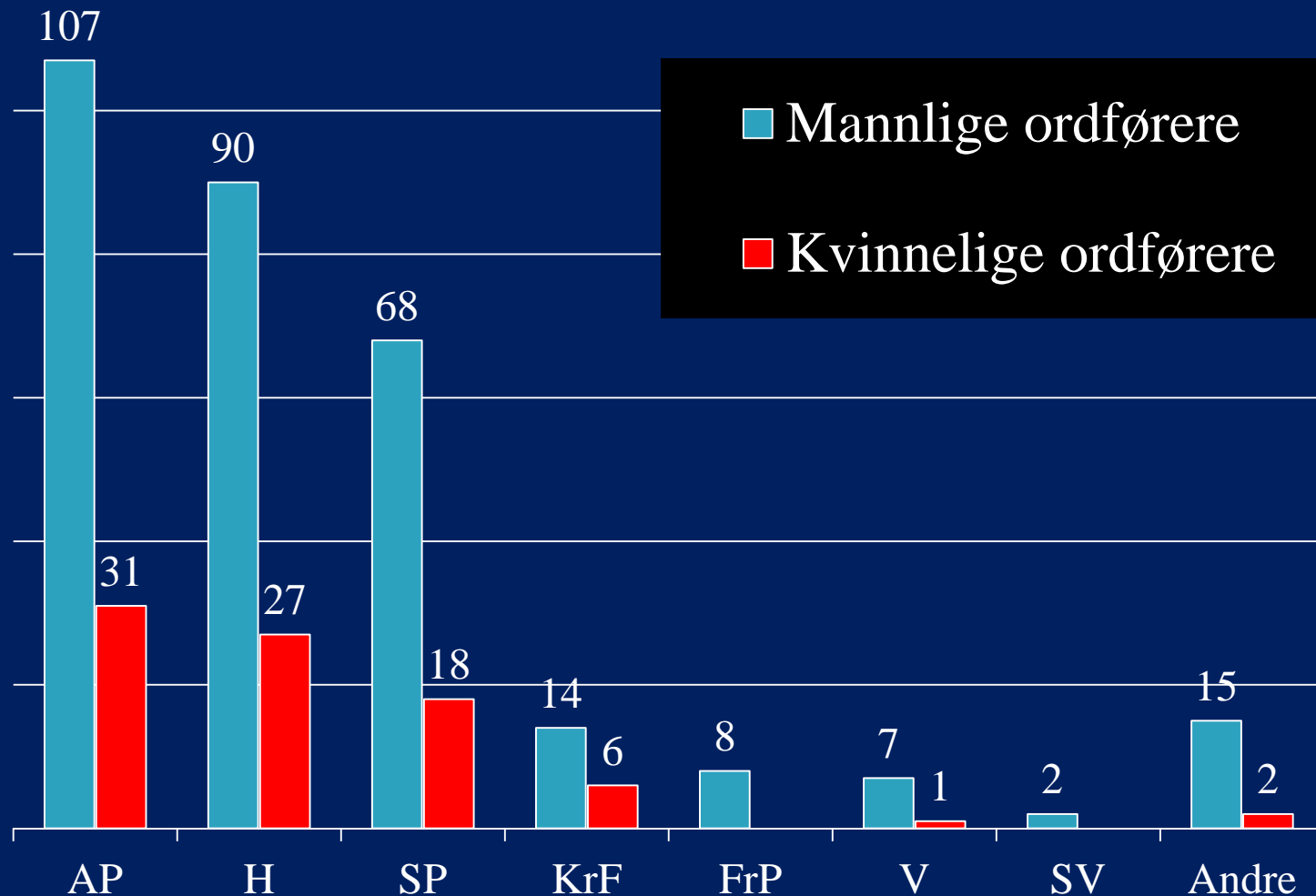
- Gjennombrudd i 1973: SV med 40%-regel
- Valgordningen viktig: -listesystem!
- Kvinneandelen gikk ned i 1997, for første gang etter 1936
- Kvinneandelen er noe høyere på Stortinget enn i kommunestyre og i partiene

Andel kvinner i nasjonalforsamlingen:

Antall kvinnelige og mannlige ordførere etter parti, 2011

Innlegg på VGdebatt 22. sept. 2011

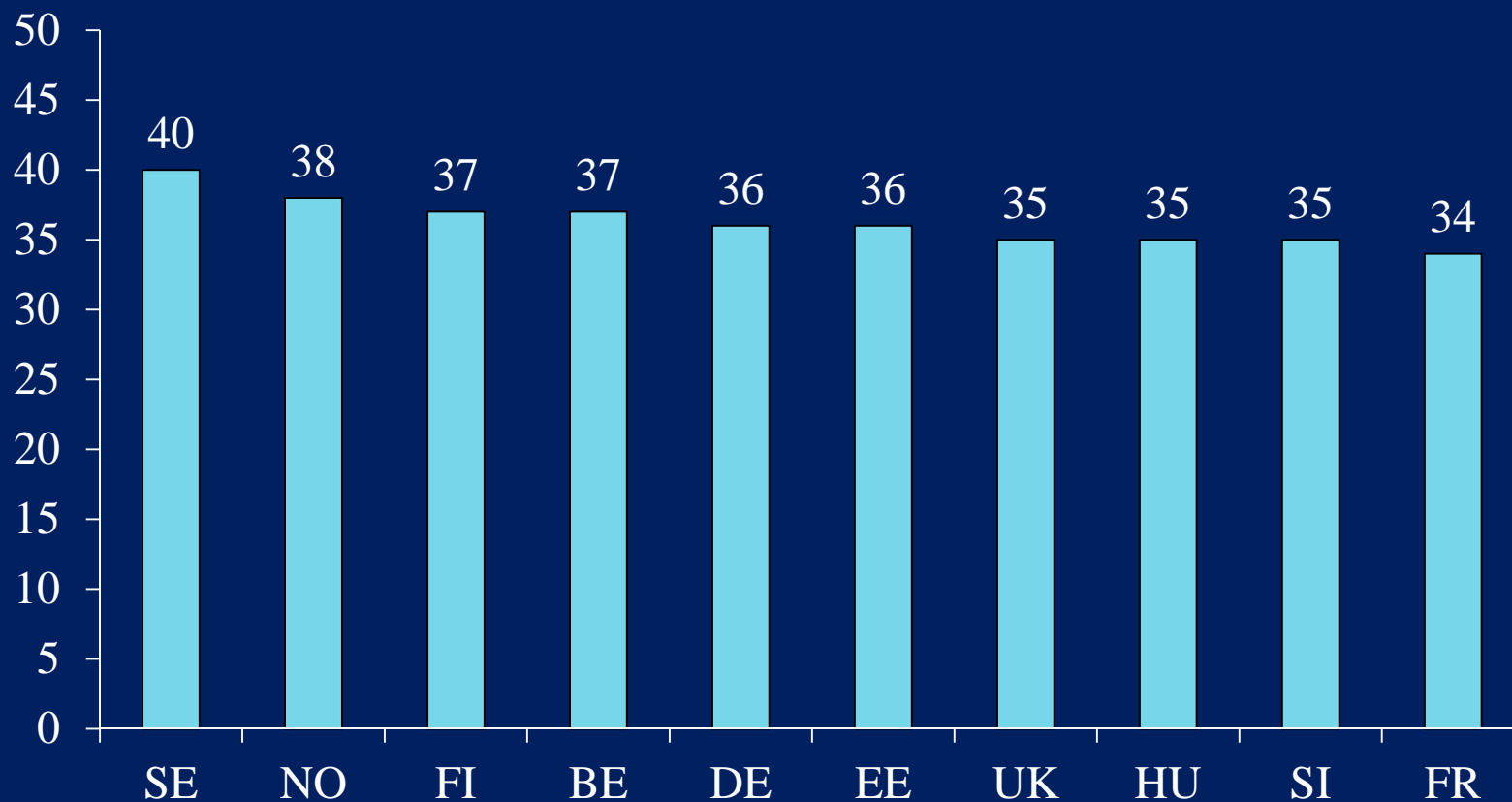
«Omsider en gladnyhet på Bjerget: Det vil sitte færre kjerring-fjols ved roret i landets kommuner denne perioden. Til tross for iherdig feministisk agitasjon så mislykkes de i tråd med sitt svake kjønns iboende forutsetninger. (...) Feminister bare hater det uomtvistelige faktum at menn er dem overlegne i alt som er verdt å være overlegen noen andre i, og må derfor - for ikke å krepere av bunnskrapt selvtillit og mindreverdighetskomplekser - ty til skittent spill.»

<http://vgd.no/samfunn/likestilling/tema/1676725/tittel/faerre-kvinnelige-ordfoerere-hurra>

Menns andel av husarbeidet i utvalgte land i 2004, prosent.

Kilde: Øystein Gullvåg Holter Foredrag for Nordisk råd

Menns andel av husarbeidet, %

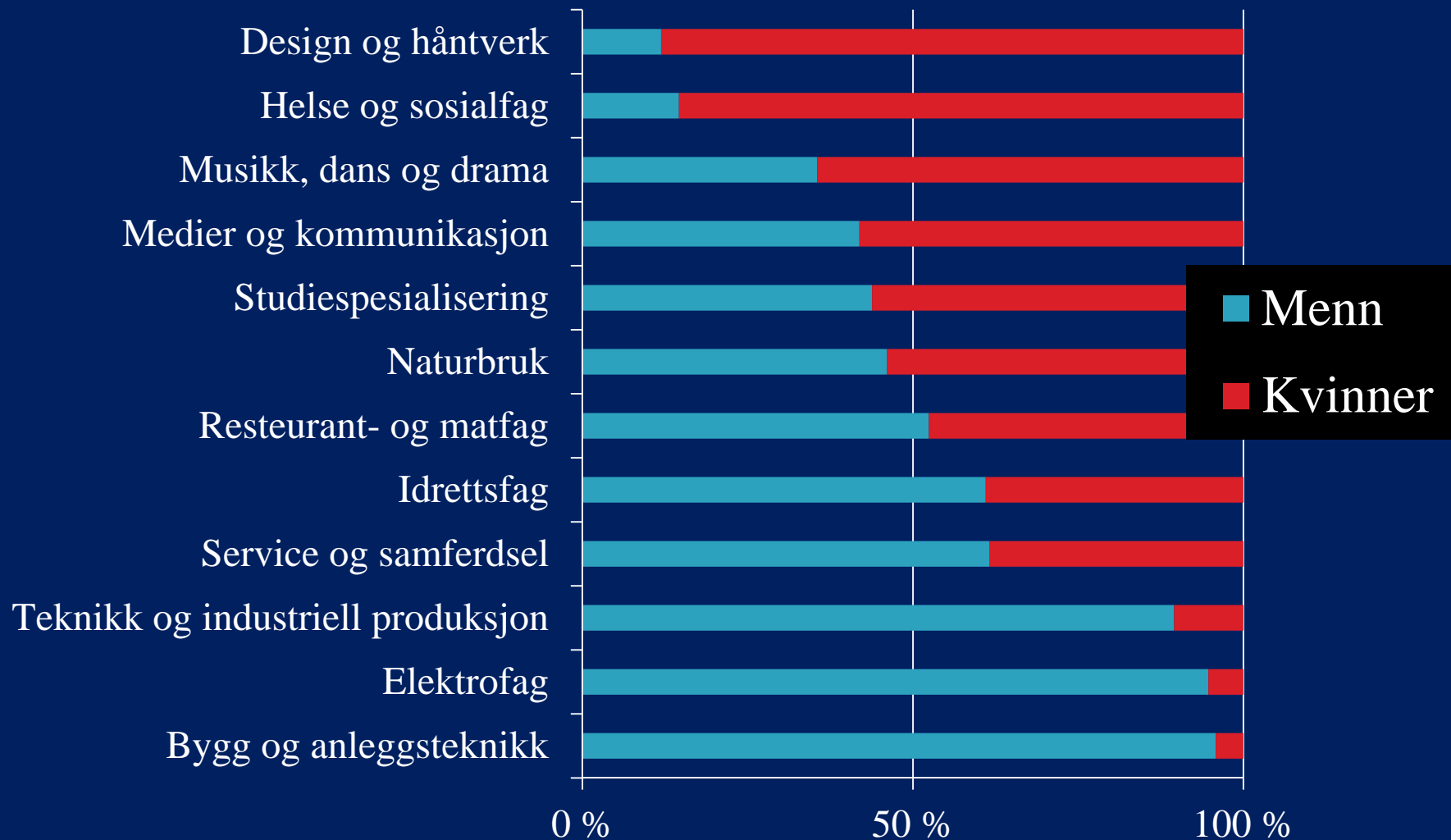

Viktigste saker for velgerne i 2009 etter kjønn og alder.

Prosent som nevner saken som viktigst eller nest viktigst. Kilde: Valgundersøkelsen

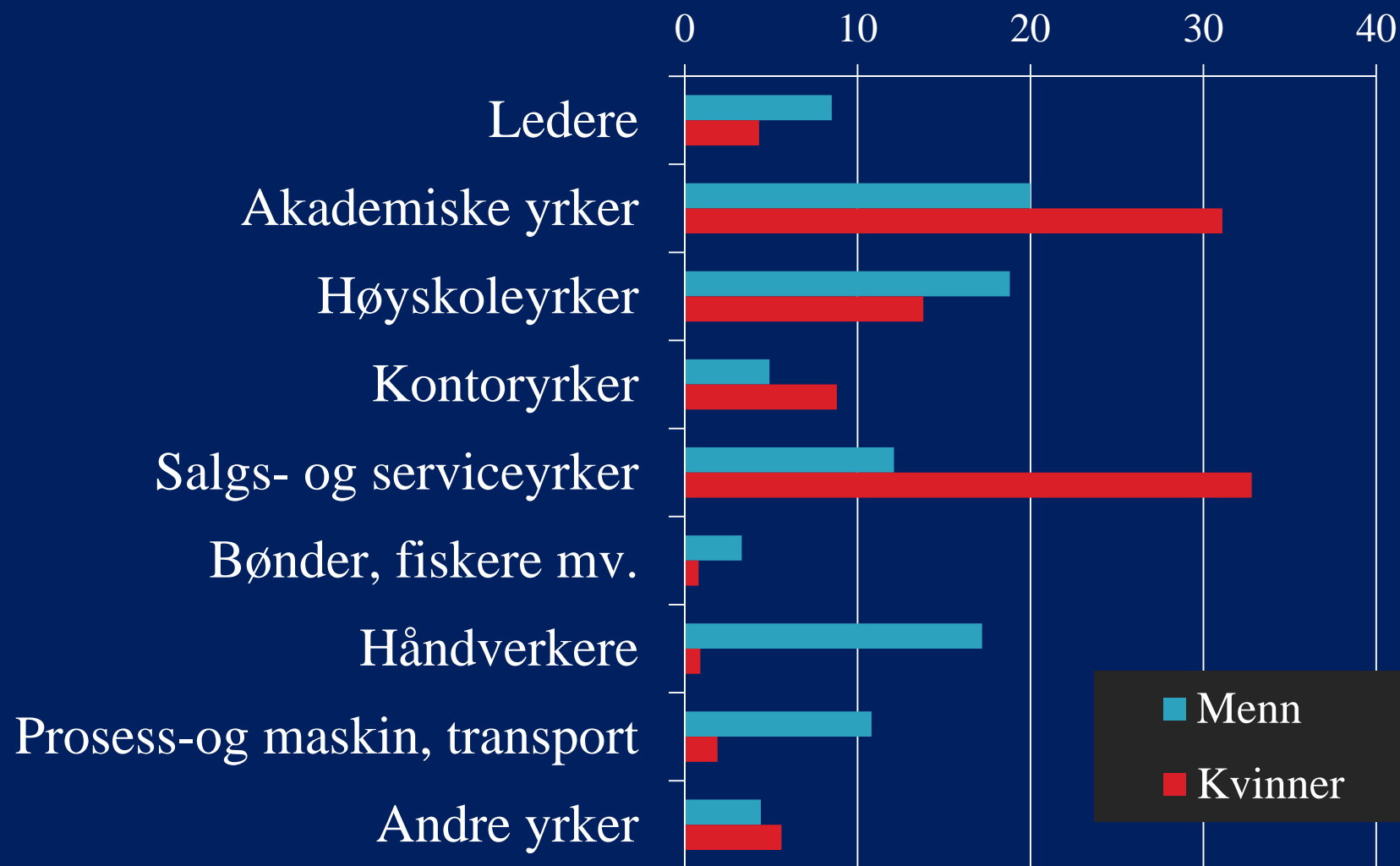
	Menn			Kvinner		
	Alder:			Alder:		
	18-30	31-50	51+	18-30	31-50	51+
Skole og utdanning	20	29	14	43	43	27
Miljø	19	18	18	27	23	18
Helse	9	11	15	20	22	30
Eldreomsorg	4	7	23	11	13	33
Innvandring	25	18	17	19	14	11
Skatter og avgifter	24	20	15	10	11	8

Kjønnsfordeling i videregående opplæring 2012

Et kjønnsdelt arbeidsmarked

Prosent. Kilde: AKU 2011

Gjennomsnittlig månedslønn og avtalt månedslønn for alle ansatte etter sektor, kjønn og arbeidstid i 2011. Kroner

	Offentlig		Privat	
	Heltid (60% kvinner)	Deltid* (83% kvinner)	Heltid (30% kvinner)	Deltid* (66% kvinner)
Menn	40800	36500	41600	29900
Kvinner	36600	33900	36000	28600

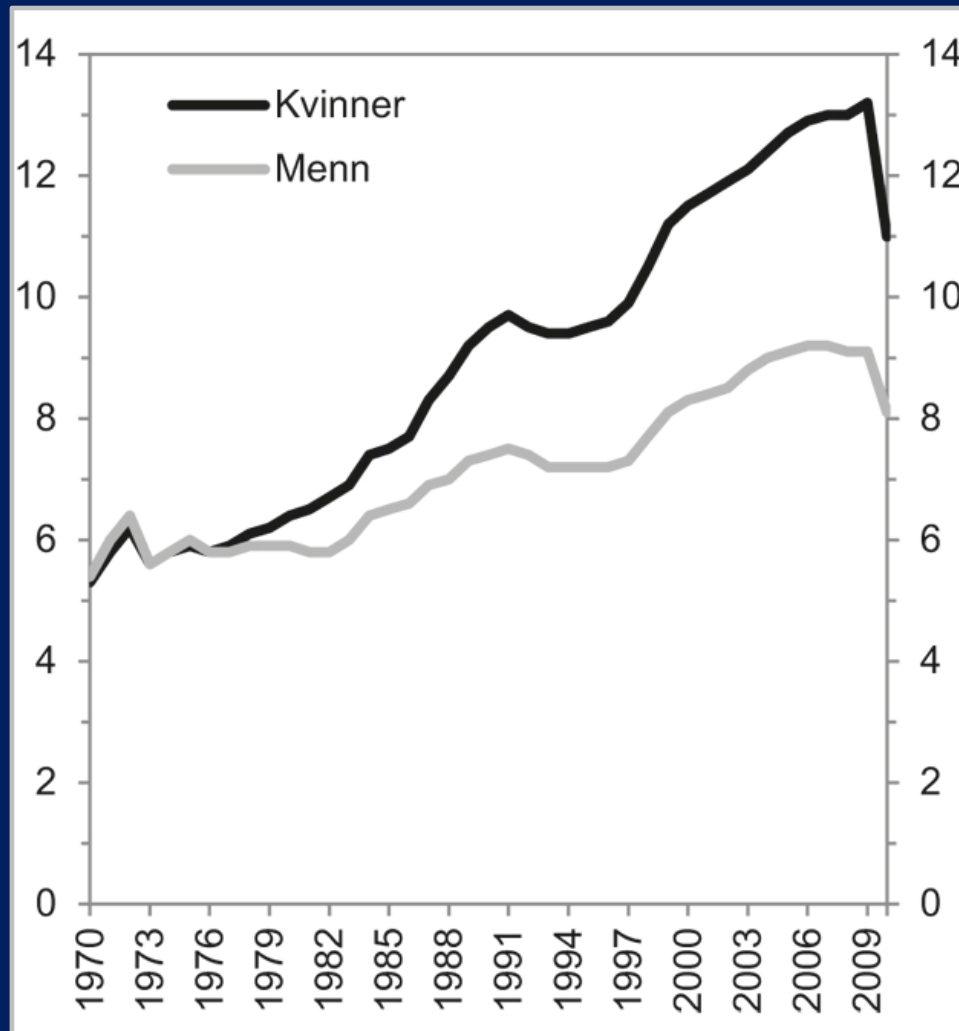
* «Heltidsekvivalent»: månedslønn beregnet som om den deltidsansatte arbeidet full tid.

Pensjonsreformen

- «Alleårsregelen» (13-75): Menn står flere år i arbeid og får mer pensjon
- «Proporsjonal pensjonsopptjening fra første krone»: Menn har høyere lønn og får derfor større pensjon
- «Garantipensjonen» (tidligere minstepensjon) er fortsatt knapt til å leve av. 88% kvinner.
 - (Høy sats: 162 615 for 1945-kullet)
- «Leveårsjustering»: beregnes som årskullets forventede levealder. Kvinner får (under ellers like vilkår) mer fordi de lever lengre

Prosentandel blant menn og kvinner i befolkningen som mottar uføreytelser

(Uførepensjon + tidsbegrenset uførestønad). Kilde: Prop. 130L 2010-2011

311.200 personer i 2012 og igjen økende

Øker igjen mer for kvinner enn for menn

Psykiske lidelser og muskel/skjelett-lidelser viktigste årsaker

Latente holdninger: Ser menn og kvinner mannlige og kvinnelige politikere med ulike øyne?

Eksperimentell studier: Matland (1994), Aalberg & Jenssen (2007)

- Vi sammenlikner kvinner og menns *aggregerte* vurderinger av talen avhengig av fremfører (kvinne/mann)
- Eksperiment for å avdekke *latente* holdninger
- Stimuli: En kvinnelig og en mannlig politiker framfører ordrett samme tale. Presentert som tekst eller TV
- Utvalg: Førstegangsvelgere
 - (Elever i siste år i vgs i Bergens/Trondheims-regionen)

Har kjønnen til politikeren og kjønnen til tilhøreren betydning for hvordan en TV-tale oppfattes?

Stimuli: "Backbenchere" på talerstolen i Stortinget". Publikum: Førstegangsvælgere i Trondheimsregionen

	Vurdert av menn	Vurdert av kvinner
Talen formidlet kunnskap	0,32*	0,06
Talen var kjedelig	0,00	0,08
Talen var troverdig	0,20*	0,05
Talen var usaklig	-0,02	-0,04
Talen var overbevisende	0,21*	0,01
Talen var inspirerende	0,19*	-0,07
Talen vekket uro og bekymring	0,05	-0,09
Talen vekket optimisme og framtidstro	0,15	0,00
Minste N =	(167)	(242)

Positiv korrelasjon: mer enig i beskrivelsen når budskapet framføres av mann. * $p < 0,05$

Er glasset halvfullt eller halvtomt?

- Klar støtte til likestilling i befolkningen
- Kvinner rykker fram på stadig nye områder
- Overvekt av kvinner i høyere utdanning
- Menn bruker mer tid med barna (alle gjør mindre husarbeid)
- Opinionen ikke mobilisert for nye likestillingsmål
- Lønnsulikhetene vokser og mange kvinner går i «deltidsfella»
- Stort frafall - særlig av gutter - i VGS
- Kvinner står fortsatt for det uformelle omsorgsarbeidet

NOU 2012 15: *Politikk for likestilling*

1. Stipend for de som velger utradisjonelt i VGS og U-H
2. Far får selvstendig rett til foreldrepenger (uavhengig av mors «aktivitet»)
3. Minsteytelse for foreldrepenger (2G): Beregnet på overgangen studier-arbeidsliv
4. Diskrimineringsvern: Utvidet domsfullmakt for Likestillingsnemda, fri rettshjelp for klager etter anbefaling fra Likestillingsombudet

Likestillingsstipend til elever i VGS

- 85.000 av 228.000 elever går i utdanninger som er «svært kjønnskjeve» (Mer enn 80/20)
- Det underrepresenterte kjønn i disse utdanningene utgjør ca. 17.000 elever i 2011 (10.800 jenter og 6.300 gutter)
- Stipendet er 8220 pr. år (s. 375 i NOU'n)
- Kostnadsberegnet til 141 mill. i året ut fra dagens skjevheter
- Ordningen opphører for en utdanning når kjønnsbalansen blir mindre skjev enn 80/20

NOU 2011:18: *Struktur for likestilling*

1. Eksplisitt lovforbud mot «sammensatt diskriminering»
2. Forum for likestilling i arbeidslivet: BLD og «partene»
3. Nytt Direktorat:
 - Tilsyn med aktivitetsplikten til offentlige myndigheter (som myndighetsutøver)
 - Opplæring og veiledning om aktivitets- og redegjørelsesplikten i arbeidslivet (også off.)

To hellige kyr bidrar til kjønnsulikhet:

NOU 2008:6 Kjønn og lønn

1. «Arbeidslinja»: *Det skal lønne seg å jobbe*

- *Hvor stort sprang ned til de som ikke jobber?*
- *Fortsatt står flere kvinner enn menn utenfor arbeidslivet*
- *Flere kvinner er uføretrygdede*
- *Flere uføretrygdede generelt*

2. «Den frie forhandlingsretten» er stein stiv!

- *Frontfagsmodellen: Privat sektor alltid lønnsledende*
 - *Flere kvinner i offentlig sektor*
 - *Flere kvinner i tariffområder med begrenset kampkraft*
- *Alle vokter på alle: Tariffavtaler med klausuler om reforhandling*

Vi jubilerer, men ...

hva skjedde *etter* 1913?

Nesten ingen ting på 54 år

- Stemmerettsbevegelsen nedlagt, aktivistene slitne
- Første kvinne på Stortinget: 1922
- Andre kvinne på Stortinget: 1927 ...
- Første kvinne i regjering: 1945
-

«Kvinnekuppet» ved kommunevalget i 1967

- Kvinneandelen økte fra 6,3 til 9,5%
- 1971: nytt «kupp»: Kvinneflertall i Oslo, Trondheim og Asker
- 1975: Stortinget innfører forbud mot «slengere»

H. M. Hernes:

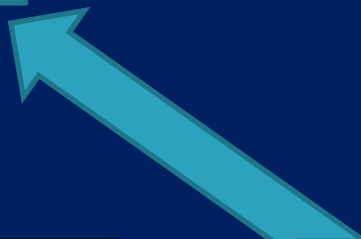
«Statsfeminismen»

Politisk elite og byråkrati
influert av feminismen

Den kvinnevennlige staten:
Offentliggjøring av omsorgsarbeid
Staten som arbeidsmarked
Offentlig likestillingspolitikk

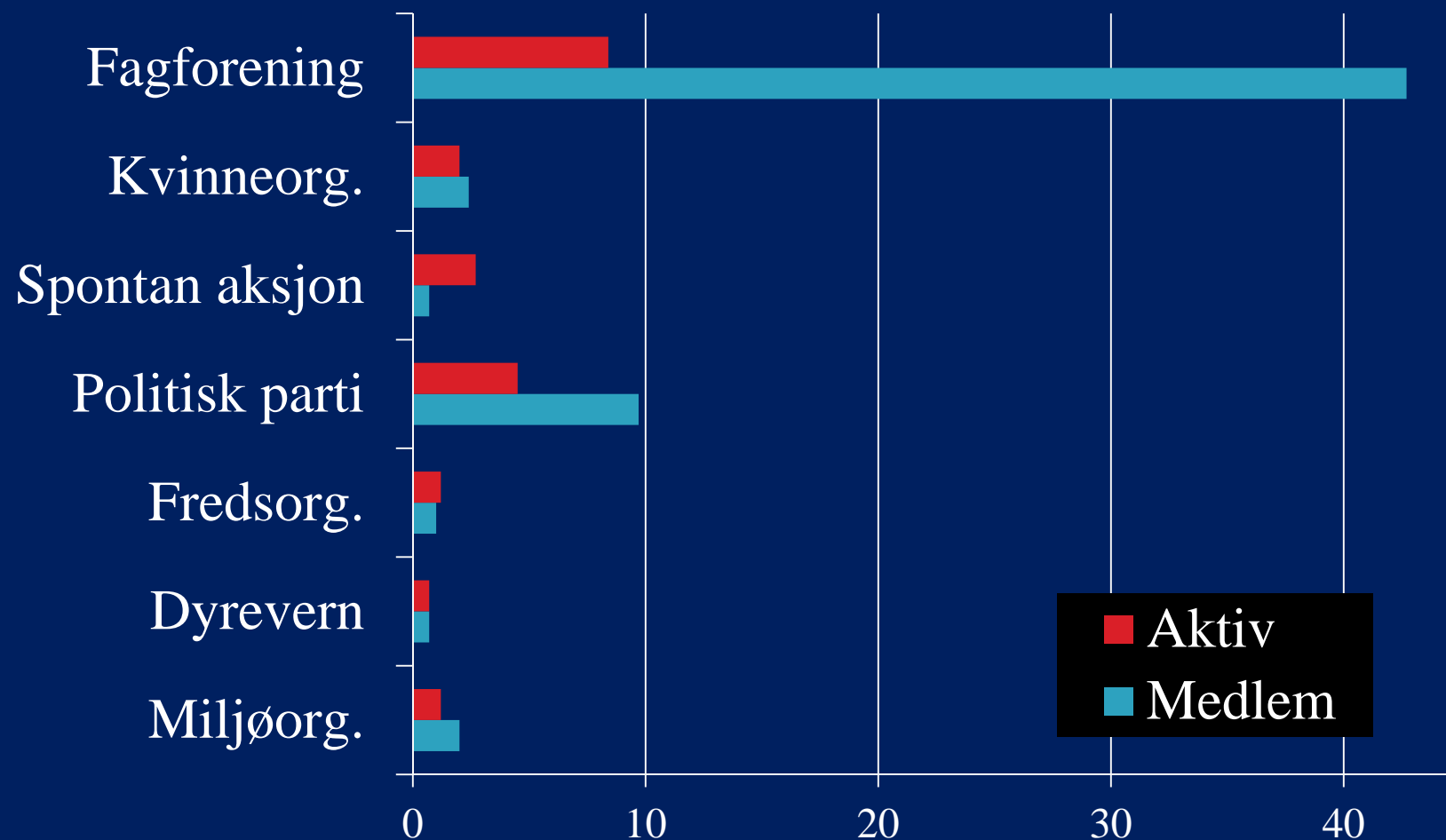
Teknisk-økonomisk
elite: For økt
verdiskaping

Kvinner krav om
utdanning og arbeid

”Vi är många - vi är hälften” (?)

Medlemskap og aktivitet i politiske organisasjoner

Prosent av befolkningen 16-79 år. Kilde: Makt- og demokratiutredningens survey.

Takk for oppmerksomheten!